

NOTISER

Et funn av laumontit i augitmelfafir ved Horten.

Ved undersøkelser i lavafeltet ved Horten ifjor sommer fant jeg en bemerkelsesverdig zeolittforekomst. Ved riksveien et par km NV for Horten, 600 m SØ for Falkensten, er det nylig anlagt et stenbrudd. Bergarten er her en augitmelfafir som inneholder tett med pyroxenkrystaller opp til 1 cm store; de utgjør enkelte steder 30 % av melfafiren. I denne bergart finnes det blærerum som er fylt med lyserød zeolit. Blærrummene finnes i horisontale striper i melfafiren; de er enkelte steder opp til et par cm i diameter. De mest blærrike partier av lavaen inneholder opptil 30 % zeolit, og det var denne merkelige „porfyr“ med centimeterstore innsprengninger av pyroxen og zeolit som jeg oppdaget i fyllinger langs riksveien.

Zeoliten har ikke velutviklet krystallform men fyller helt hulrummene til feltspatliggende krystallaggregater, av og til med en svakt utviklet sfærolittisk struktur. De optiske data, bestemt i pulverpreparat, er følgende: $\gamma = 1.516$, $\alpha = 1.502 (\pm 0.002)$, $-2V = 40 - 60^\circ$, $c : \gamma$ ca. 30° .

Disse data stemmer best overens med *laumontit*, skjønt Larsen og Berman¹ oppgir dens brytningsindeks til: $\gamma = 1.525$, $\alpha = 1.513$. Videre skulde flatene (010) og (110) være fulkomment utviklet, mens de hos den funne zeolit bare er svakt utviklet.

I tynnslip består lavaens grunnmasse av listeformet plagioklas, jernerts, litt klorit og noen få pyroxenkorn, ca. 0,3 mm store. Endel av feltspatlistene er 2—3 mm lange, mens de fleste ligger i intervallet 0,3—0,5 mm. Det er tydelig å se at omkring de store zeolittfyllinger er plagioklasen i de store lister fortrent av zeolit, og dette synes også delvis å være tilfelle for de små listers vedkommende. Denne zeolitisering kan også sees i håndstykke; de millimeterstore feltspatlistene er røde, istedenfor gråhvite som vanlig.

For å bli sikker på zeolitens identitet, har jeg analysert den ved Mineralogisk Instituttets laboratorium. Resultatet av analysen sees i tabellen nedenfor.

¹ The Microscopic Determination of the Nonopaque Minerals. U. S. Geol. Surv. Bull. 848, p. 254.

Laumontit, Horten. Anal. Chr. Oftedahl.

	Vekt %		Omregnet til 80 O	Teoretisk for det rene Ca-ledd
SiO ₂ ...	50.59	Si	25.86	26
Al ₂ O ₃ ¹ ..	23.16	Al	13.96	14
CaO ...	13.17	Ca	7.24	7
H ₂ O+ ..	10.68	H ₂ O+ ..	18.28	} 25
H ₂ O [÷] ..	2.18	H ₂ O [÷] ..	3.64	
99.78				

Summen av sesquioksyder er angitt som Al₂O₃, men dette er tilstrekkelig nøyaktig, da jerninnholdet er meget lite (0,1 %). I annen kolonne er antall metallatomer og vannmolekyler omregnet, svarende til en sum av surstoffatomer bundet til metallatomer=80. Laumontit har formelen (Ca,Na)₇ Al₁₂ (Al,Si)₂ Si₂₆ O₈₀ 25H₂O. Tabellen viser at den analyserte laumontit stemmer pent overens med det Na-frie endeled, med undtagelse av vanninnholdet. Når alt H₂O[÷] anses kjemisk bundet, inneholder mineralet nesten 22 H₂O. Men et lavere vanninnhold enn det teoretiske er vanlig å finne hos laumontit.

Dette mineral er ikke tidligere kjent fra Oslofeltet, og i Norge er det bare funnet på Kongsberg² og i Flåt grube, Evje³.

Mineralogisk institutt, Blindern, mars 1945.

Christoffer Oftedahl.

Til opprinnelsen av mineralnavnet „Ægirin“.

Det lille manuskriptet som er gjengitt nedenfor (i forfatterens ortografi og med hans egen tegning) ble i sin tid funnet på Geologisk museum i Oslo av professor Jakob Schetelig. Etter Scheteligs oppgave er det skrevet av presten M. T. ESMARK, sønn av professor Jens Esmark, sannsynligvis i 1834. Det var Scheteligs mening at manuskriptet skulde publiseres ved en passende leilighet.

Aegirit⁴ fra en lille Øe udenfor Stokøe.

Det har en sortegrøn Farve som undertiden nærmer sig den gulgrønne og forekommer kun chrystalliseret. Chrystallerne ere 6 sidige, uligesidede Søiler med skjævt paasatte Endeflader paa de smaleste Sideflader, ligesom og sammes paralelle Sideflader ere ligestore. Sidefladerne

¹ Sum sesquioksyder.

² G. Leonard i 1843, nylig av H. Neumann, N. G. U. nr. 162.

³ Funnet av C. Bugge i 1903, se P. Schei, *Nyt Mag. f. Natv.* 43, 1905, p. 143.

⁴ Mineraliets Farve er den sortegrønne, ligesom det og findes paa en lille Øe i det aabne Hav i Sydost fra Stokøetangen, hvorfor jeg tager Benævnelsen efter den oldnordiske Havgud, Ægir.